

Ställningstagande av finanspolitiska ministerutskottet

UTNÄMNING AV KANDIDATER TILL STYRELSEMEDLEMMAR I STATSBOLAGEN OCH STATENS INTRESSEBOLAG

Statsrådets principbeslut om ägarpolitiken betonar beslutsfattandet vid bolagsstämman som en central form för användningen av statens ägarinflytande. Samtidigt understryks det att bolagets styrelse är det centrala beslutsorganet med tanke på ägarstyrningen. Således är också valet av medlemmar till bolagets styrelse en central uppgift vid statens ägarstyrning.

Nuvarande praxis är att staten systematiskt har eftersträvat att hitta yrkesskickliga kandidater till styrelsemedlemmar ("styrelsemedlemspool") och inofficiellt diskuterat med övriga centrala ägare före bolagsstämmorna de förslag till sammansättning av styrelserna som skall ges till bolagsstämman.

Nu hotar de centrala ägarnas roll vid valet av kandidater till styrelsemedlemmar att bli väsentligt svagare i börsbolagen, när börsens nya corporate governance –rekommendation, som blev klar hösten 2003, den s.k. HEX-anvisningen ("Rekommendation till administrerings- och styrsystem för börsbolagen") skall iakttas från och med 1.7.2004. De flesta börsbolag eftersträvar att verka i enlighet med denna rekommendation redan vid bolagsstämmorna i vår.

HEX-anvisningen har tagits med som en del av börsens listningsregler, vilket gör att den de facto är mycket mera förpliktande än den tidigare corporate governance –anvisningen, som utarbetats av Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund och Centralhandelskammaren. Anvisningen skall därmed följas i börsnoterade statsbolag och statens intressebolag, och bolagens styrelser ansvarar för att de följs.

Staten utgår ifrån att HEX-anvisningen följs som en minimistandard i alla börsnoterade statsbolag och statens intressebolag. I en enskild fråga anser staten det dock önskvärt att sådana förfaranden utvecklas som bättre än HEX-anvisningen beaktar den ägarstruktur som är typisk i Finland samt det att valet av bolagets styrelse är ett centralt beslut som grundar sig på användning av ägarinflytande. Styrelsen bör åtnjuta ägarnas förtroende och betydande ägare bör delta också i utnämningen av kandidater till styrelsemedlemmar och inte bara i beslutsfattandet vid bolagsstämman.

För att detta skall kunna garanteras bör ett enhetligt och öppet förfarande skapas med vilket det säkerställs att ägarna trots allt har en möjlighet att medverka till bedömningen av bolagets styrelses och dess medlemmars verksamhet och till utnämningen av medlemskandidater.

I rekommendation 13 i HEX-anvisningen förutsätts att medlemskandidaterna meddelas i kallelsen till bolagsstämman, om förslaget antingen har gjorts av styrelsens utnämningsutskott eller om aktieägare som har minst 10 % av den rösträtt som bolagets aktier medför understöder kandidaten. Med tanke på storleken av statens innehav innebär detta att de kandidater som staten utnämner alltid skall meddelas i kallelsen till bolagsstämman.

Huvudregeln enligt HEX-anvisningen är att bolagsstyrelsens utnämningsskott bereder valet av styrelse. En sådan ”styrelsen kompletterar sig själv” –modell har omfattats i angloamerikansk praxis, där dess tillämpningsobjekt är bolag där ägandet är utspritt. Till exempel i Sverige har det allmänt konstaterats att valet av styrelse inte bör beredas av styrelsen själv, om innehavet i bolaget är koncentrerat och det har kända ägare. I sådana bolag är utvärderingen av styrelsen och utnämningen av medlemskandidater en central fråga både med tanke på användningen av ägarinflytandet och även de stora ägarnas ansvar: ägarna skall övervaka styrelsen och försäkra sig om att den agerar uttryckligen i ägarnas gemensamma intresse.

Utredningsmannen för ägarpolitiken, Matti Vuoria, har i sin rapport klart tagit upp både de problem som anknyter till rekommendationen och statens behov att som ägare delta aktivt i den beredning som gäller valet av styrelser och i utnämningen av kandidater till styrelsemedlemmar (avsnitt 2.4):

”Som en följd av rekommendationen kommer genomsynligheten i förfarandet för val av börsbolagens styrelser att förbättras väsentligt från nuvarande. Beredningen av valet av styrelser kommer klarare än för närvarande att försiggå inom ramen för bolagen. I rekommendationen har den principen omfattats att styrelsens utskott bildas av styrelsemedlemmar i bolaget. Den centrala uppgiften för bolagens utnämningsskott är att bereda förslag till styrelsemedlemmar för bolagsstämman. Det är inte självklart att en intern beredning inom styrelsen är den bästa lösningen i bolag där storägarna är kända och aktiva, eftersom styrelsen alltid bör åtnjuta uttryckligen ägarnas förtroende. I fråga om förnyandet av styrelsens sammansättning och byte av medlemmarna kan utskottets sammansättning därför visa sig problematisk. Därför är det viktigt att den enhet som svarar för statens ägarstyrning sörjer för att statens representanter liksom också övriga betydande ägarparter i ett bolag där staten har ett betydande ägarintresse hörs i utnämningsskottens när förslag till sammansättning av styrelsen och till enskilda medlemmar i styrelsen bereds.”

Eftersom styrelsen väljs uttryckligen utgående från ägarnas förtroende och eftersom styrelsen agerar i aktieägarnas intresse, bör också den beredning som sammanhänger med valet av styrelse handas av ägarna.

Staten anser i egenskap av ägare att ägarnas påverkningsmöjligheter alltid bör säkerställas på ett effektivt och öppet sätt. Ett möjligt förfarande är att bolagsstämmorna beslutar om beredningen av valet av styrelser. Härvid bör principen vara att representanter för de centrala ägarna samt styrelsens ordförande deltar i beredningen. Det är viktigt att styrelseordföranden är med av den anledningen att på hans eller hennes ansvar ligger både att utveckla styrelsens verksamhetssätt och att genomföra utvärderingen av styrelsen och dess medlemmar. I det fall att representanterna för ägarna överväger ordförandens ställning, kan ordföranden inte delta i beredningen.

Med hänvisning till det som konstateras ovan föreslår handels- och industriministeriet att finanspolitiska ministerutskottet skall godkänna att det ministerium som sköter ägarstyrningen för att säkerställa ägarens påverkningsmöjligheter kan göra framställningar för bolagsstämmorna i de börsnoterade statsbolagen och statens intressebolag enligt vilka

1. bolagsstämman beslutar tillsätta ett utnämningsutskott för att bereda förslag till styrelsemedlemmar och styrelsearvoden för nästa bolagsstämma.
2. till utnämningsutskottet i allmänhet väljs representanter för några av de största aktieägarna och styrelsens ordförande som sakkunnigmedlem. Rätt att utnämna dessa representanter har de aktieägare vilkas andel av den rösträtt som bolagets samtliga aktier medför är störst den 1 december som föregår bolagsstämman.
3. sammankallare av utnämningsutskottet är styrelsens ordförande och utskottet väljer bland sig en ordförande.
4. utnämningsutskottet skall ge sitt förslag till bolagets styrelse senast den 1 februari som föregår bolagsstämman.

Ett utnämningsutskott som väljs av bolagsstämman kan vid behov ersättas med andra sådana beredningsmekanismer som garanterar ägarnas påverkningsmöjligheter på ett tillräckligt sätt och säkerställer att aktieägarna får förhandsuppgifter om frågor som anknyter till centrala beslut vid bolagsstämman.